

Ha tehát tisztelt tagtárs, kinél a nervus rerum nem szokott fölösleges mennyiségben rendelkezésre állani, éveken át is kell félre rakni filléreidet, hogy a közgyűlésen részt vehess, még se mulaszd el azt, mert soha értékesebb portékát jutányosabb áron nem vásároltál, mint az „Országos Erdészeti-Egyesületnek“ vidéki közgyűlései által nyújtott erkölcsi előnyök.

A szarvasgomba (*Tuber cibarium* v. *melanosporum*) s annak előjövetele, tenyésztése és értékesítése.

Ugy e lapokban, valamint más természettudományi iratokban olvastunk már felettébb becses és érdekesítő közleményeket arról, hogy a szarvasgombagyűjtés különösen Francia- és Olaszországban sok helyen a népnek nagyon jó keresetet nyújt, s azon nemzetek jövedelmi forrásai között igen figyelemreméltó helyet foglal el. Feljegyzik Montagnac francia községet, melynek lakói a szarvasgombaszedésből évente fejenként 1800—2000 frankot keresnek; a 600 lelket számláló község lakóinak évi keresete tehát együtt körülbelül egy millió frank. Fel van jegyezve a forgalmi statistikában, hogy Franciaországnak, különösen közép és déli részeiből, a hol legtöbb szarvasgomba terem, a belfogyasztáson kívül évenként körülbelül 20 millió frank áru szarvasgombát szállítanak ki, leginkább Oroszország, Anglia és Amerikába.

Elégge kecsegtető adatok ezek mindazok előtt, kiknek szívéükön fekszik a vagyonosodás és jóllét előmozdítása, s minket magyar erdészeket annál inkább kell hogy érdekeljen ezen ügy, mert a szóban forgó földalatti gomba erdőben terem. Az mondatik róla, hogy leginkább 8—10 éves, mérsékeltén árnyékos, tehát nem nagyon sűrűen álló tölgyesekben, különösen a *Quercus pubescens* alatt, sovány, meszes s kissé

vasas talajban szeret tenyészni. Továbbá az van mondva, hogy előfordul mindenütt, a hol csak a szőlő és tengeri megterem, sőt még inkább megfelelnek a mérsékelt és mérsékeltlen hideg égövek, míg a forró éghajlatban megfásodik. Végül tegyük hozzá, hogy nálunk Magyarországon is helylyel-közzel vadon előjön, így például a Bakonyban, sőt a Kárpátok szeledebb vidékein is.

A szarvasgomba tenyésztése körüli eljárást igen egyszerűnek és könnyűnek állítják. Érett gumók a földbe tétetnek, és ismét földdel behintetnek, s ha az éghajlat, talajviszonyok és az időjárás kedvezők, úgy a szarvasgomba minden más hozzátevés és további gondozás nélkül megterem.

Miután a szarvasgombát mesés áron fizetik (kilogrammja első kézből 10—12 frank, másodkézből pedig ezen ár kétszerese is), miután továbbá vadonban az erdőn való felkeresése, a mely célra disznókat vagy betanított kutyákat használnak, sok nehézséggel s gyakran csekély eredménnyel jár, megkísértették a gombának mesterséges tenyésztését is, és pedig teljes sikerrel, s ma már különösen Elsassban sok ilyen mesterséges tenyésztőhely van, mely kitűnő jövedelmet hajt.

Álljon itten a leírások után a mesterséges tenyésztés körüli eljárás rövid ismertetése.

Mérsékeltlen árnyékos helyet választanak erdőben vagy kertben, lehetőleg folyóvíz mellett, hogy szükség szerint öntözni lehessen. Itt egy méter mély, $1\frac{1}{4}$ méter széles és 2 méter hosszú vermet ásnek, s ha az alja nagyon laza volna, azt agyaggal kiverik, hogy a vizet ne bocsássa igen hirtelen át; oldalait mészkőlapokkal vagy palatáblákkal rakják ki, hogy az egereket, áskákat sat. távol tartsák. Már most alól márgás földet vagy kőfahulladékot tesznek s erre közönséges erdei földet öntenek lazán, mely utóbbi közé tölgyfalombot, érett lótrágyát és vasforgácsot vagy reszeléket kell keverni.

A borsó nagyságu kis gombákat tavasszal arasznyi mélységben sűrűn vetik s rá ismét erdei földet szítálnak. Lehet azonban kifejlett gumókat is használni magnak, de ezeket nem tavasszal, hanem ősszel kell és nem oly sűrűn, hanem egymástól 20—30 cm. távolságban beültetni. Ezek télen púpforma anyaggá szétfolynak, melyből tavasszal új gumók sarjadzanak. Végül az ágyást behintik tölgylombbal és behintik tölgygalyakkal. Száraz időben az ágyást szorgalmasan öntözni kell, de figyelem fordítandó arra, hogy a túlságos sok víz is megárt, ha kellőleg le nem szívároghat. Gombaszüretre kedvező körülmények között is csak a 2-ik évben lehet számítani, mert az első évben csak néhány gumó növekszik dió nagyságúra. A további gondozás esekélységnek mondható; mert az ágyás időnkénti trágyázása felesleges. Tisztán csak nyáron öntözni, télen pedig a fagy ellen lótrágyával betakarni kell, s a gombaszüreteléskor, mely évenként csakis ősszel, az első fagy után eszközlendő, arra ügyeljünk, hogy az apró gumók, melyek értékesítésre ugy sem alkalmasak, a jövő évi termés biztosítására visszamaradjanak.

Ime az egészben véve igen egyszerű tenyésztési eljárás, mely nálunk bárki által s annál inkább erdészeink által könnyűszerűleg megkísérthető volna. Nem megvetendő haszonnal is járna ez, mert például Elsassban a főntebb említettük módon jól elkészített és jól sikerült kétéves ágyás termését átlag 30 kilogrammra teszik, a mi 300 frank évi jövedelmet képvisel, s a termő talajt aránylag ily kevés munka és költség reáfordítása mellett ennél nagyobb haszonnal értékesíteni bizonyára alig lehetséges.

A szarvasgomba kisebb-nagyobb burgonyához hasonló gumókat képez, melyek 10—15 cm. mélységben csoportosan fekszenek, fehér, összekúszált szálaktól (mycelium) körülhálózva.

Már említettük föntebb, hogy nem nagyon sűrű, fiatal tölgyesekben sovány, meszes talajt szeret, némi vastartalommal; s megjegyezzük még itt, hogy a talaj soványsága mellett is jó, ha van felül kevés erdei laza televényréteg, a mi különben a lehulló és elkorhadó levelekből stb. önként képződik. Ebben adva van az ujjmutatás arra nézve, hogy a gomba szabadban való tenyésztésére minő helyet választunk, avagy minő helyre ültessünk tölgyet egyenesen a jövedelmező szarvasgombatenyésztés céljából.

Azt is meg kell jegyezni, hogy a fák tövében soha sem található, hanem a gombafészket mindig a fák közötti terecskéknél körülbelől azon központjain kell keresnünk, a hol a környező fák szétterülő gyökérszállainak végei összeérnek. Néha kívülről is fel lehet ismerni a gombafészkek jelenlétét arról, hogy fölötte a fű ritkás, beteges színű.

A lehult tölgylevelek csersava határozott befolyással látszik lenni a gomba jóságára s emellett állítólag borókabokrok közelléte által még finomabb izt nyer.

Egyes példányok gyakran 1—2 font nehezek, s minél nagyobbak, annál keresebbek, míg a $2\frac{1}{2}$ latnál könnyebb példányok hasznavehetlen és értéktelenek.

Az igazi fekete szarvasgomba, mely legbecsesebb, érett korában ripacsos, érdes felületű, chagrin bőrhöz hasonló sötétbarna vagy vörhenyes felbőrrel. Belső húsa törekeny, sötétvörös vagy feketés violaszínű és sötétvörös erek futják át. Szaga és ize fűszeres, némileg a fokhagymára emlékeztet, de emellett valami különös, nehezen meghatározható zamata van. Teljesen érett korában vannak meg jeles tulajdonságai.

Rokonfajai: a téli szarvasgomba (*Tuber brumale*), a szürke vagy vörös szarvasgomba (*T. griseum* v. *rufum*), a fehér szarvasgomba (*T. magnatum* v. *niveum*), a nyári szarvasgomba (*T. aestivum*) és a bizam

szarvasgomba (*T. mesentericum*) kevésbé becsesek, noha áruk még mindég elég nagy. Ezek színe általában inkább világosba vagy sárgásba hajtó; különben többé-kevésbé hasonló helyi viszonyok között fordulnak elő, mint a fekete szarvasgomba.

A szarvasgomba különösen helyt Franciaországban nagyobb részt nyersen kerül kereskedésbe; árulják azonban mint conserv ételeket bádog szelencékben eczettel és olajjal is; Olaszországban pedig szokták még szeletekre vágni és czeránára füzve szárítják, mely utóbbi eljárás mellett azonban jó zamatjából veszít s más gombákkal hamisítható is.

Fris állapotban való szállításra finom homok közé kell a gumókat olykép csomagolni, hogy egyik a másikat ne érintse, mert a nyomás és megtörés következtében hamar erjedni kezdenek. Különben több hétig el lehet épen tartani száraz, hűvös levegőjü helyen, homokra fektetve vagy köleskása közé téve, mi mellett a fagytól gondosan védeni kell.

Mint általában a gombák, ugy a szarvasgomba is sok nitrogént tartalmaz. Ezenkívül héjában sok csersav, húzában pedig phosphorsav és vas fordul elő. Ezért első rendü tápszer, mely táperőre nézve a hússal is versenyez; ehez járul különösen finom zamatja, melynélfogva a dúsgazdagok asztalán és ünnepi lakomáknál sokféle drága ételék fűszerül és pótlékául használtatik.

A szarvasgomba felkeresésére (vadászására) a kutyákat be kell tanítani. Leginkább kis fekete uszkárokat nevelnek e célra olykép, hogy kis korukban ételükbe szarvasgombadarabkákat tesznek, vagy bedörzsölik ételüket ezzel, hogy szagát megismerjék. Később a gombát elrejtik vagy földbe ássák, s ha a kutya feltalálja és kikaparja, jó falatot kap jutalmul. Az ilyen betanított kutyának nem csekély értéke van. Az erdőben a gombát jó szaglóérékével felkeresi s a fészek fölött

gyorsan kaparászni kezd. A disznót betanítás nélkül is lehet szarvasgombakeresésre használni, mert az eléggé inyencz arra, hogy ha a gombát egyszer megízlelte, azt saját ösztöne és szaglása után is felkeresse. A disznót pórázon bocsátja a gombavadász előre. Az állat megérezve a gomba szagát, nyugtalanul rőfögni és a fészek fölé érve, szenvedélyesen túrni kezd. Nem kis munkájába kerül akkor a gombavadásznak a disznót gyorsan félrerántani, hogy az a drága falatot fel ne lakmározza. A disznónak néhány szem kukoriczát szór s míg az állat azt szedegeti, ő maga kikaparja a gombát s a jó fogás fölötti elégedettséggel rejti tarisznyájába.

Egybefoglalva a fentebb elmodottakat és ezek alapján elismerve a szarvasgombatenyésztés kiváló fontosságát, legyen szabad ez ügy felkarolását a Nagyméltóságú földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Ministerium magas figyelmébe ajánlanunk; mert a kísérletezés sikerét leginkább biztosítva vélnők azáltal, ha a Nagyméltóságú Ministerium elrendelésével a consulátusok útján jó fajú és minőségű tenyészanyag szereztetnék Franciaországból vagy Piemontból, a hol az igazi fekete szarvasgomba leginkább előfordul. A tenyészanyagot azután a kísérletezésre önként ajánlkozó, ezzel örömet foglalkozó egyéneknek kellene kiosztani. Hasznosnak vélnők azt is, hogy a selmeczi erdőakadémia növénykertjében rendszeres kísérletezés tétetnék, mely egyszersmind szemléleti tanításul szolgálna az erdészeti pályára készülő ifjuságnak.

Székely Mihály.